

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2018 m. rugpjūčio 7 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teisės aktų derinimas – Motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimas – Trečioji direktyva 90/232/EEB – 1 straipsnis – Atsakomybė, kai visiems keleiviams, išskyrus vairuotoją, padaryti kūno sužalojimai – Privalomasis draudimas – Direktyvų tiesioginis veikimas – Pareiga netaikyti direktyvai prieštaraujančios nacionalinės teisės akto nuostatos – Direktyvai prieštaraujančios sutarties nuostatos netaikymas“

Byloje C-122/17

dėl *Court of Appeal* (Apeliacinis teismas, Airija) 2017 m. kovo 2 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2017 m. kovo 9 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

David Smith

prieš

Patrick Meade,

Philip Meade,

FBD Insurance plc,

Ireland,

Attorney General

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas K. Lenaerts, kolegijų pirmininkai L. Bay Larsen, T. von Danwitz, J. L. da Cruz Vilaça, A. Rosas ir J. Malenovský, teisėjai E. Juhász, A. Borg Barthet, A. Arabadjiev (pranešėjas), A. Prechal, E. Jarašiūnas, K. Jürimäe ir M. C. Lycourgos,

generalinis advokatas Y. Bot,

posėdžio sekretorius M.-A. Gaudissart, kanclerio pavaduotojas,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2018 m. vasario 5 d. posėdžiui,

* Proceso kalba: anglų.

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *FBD Insurance plc*, atstovaujamos solisitoriaus M. Feeny, advokato F. X Burke, *BL F. Duggan*, *SC J. O'Reilly*, advokato J. Corcoran ir *SC M. Collins*,
- *Ireland*, atstovaujamos S. Purcell, padedamos *SC C. Toland*, *BL T. L. Power* ir *SC H. Mohan*,
- Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos R. Coesme,
- Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos M. K. Bulterman ir H. S. Gijzen,
- Europos Komisijos, atstovaujamos K.-P. Wojcik ir N. Yerrell,

susipažinęs su 2018 m. balandžio 10 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas siekiant išsiaiškinti, ar Sąjungos teisė turi būti aiškinama taip, kad, nagrinėdamas privačių asmenų ginčą, nacionalinis teismas turi netaikyti nacionalinės teisės nuostatų ir jomis grindžiamos sutarties sąlygos, prieštaraujančių 1990 m. gegužės 14 d. Tarybos trečiosios direktyvos 90/232/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu, suderinimo (OL L 129, 1990, p. 33; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 1 t., p. 249; toliau – Trečioji direktyva) 1 straipsniui.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant David Smith ginčą su Patrick bei Philip Meade, *FBD Insurance plc* (toliau – *FBD*), *Ireland* (Airija) ir *Attorney General* dėl žalos, kurią D. Smith patyrė dėl eismo įvykio, susijusio su Patrick Meade vairuota transporto priemone, kurios savininkas buvo Philip Meade ir kuri buvo drausta *FBD*.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/103/EB dėl motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo patikrinimo (OL L 263, 2009, p. 11) buvo panaikintos 1972 m. balandžio 24 d. Tarybos direktyva 72/166/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo įgyvendinimu, suderinimo (OL L 103, 1972, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 1 t., p. 10, toliau – Pirmoji direktyva), 1983 m. gruodžio 30 d. Antroji Tarybos direktyva 84/5/EEB dėl valstybių narių teisės aktų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu, suderinimo (OL L 8, 1984, p. 17; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 7 t., p. 3, toliau – Antroji direktyva) ir Trečioji direktyva. Vis dėlto, turint omenyje pagrindinės bylos faktinių aplinkybių susiklostymo datą, reikia atsižvelgti į panaikintas direktyvas.

4 Pirmosios direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje buvo numatyta:

„1. Kiekviena valstybė narė <...> imasi visų būtinų priemonių užtikrinti, kad transporto priemonių, kurių įprastinė buvimo vieta yra jos teritorijoje, valdytojų civilinė atsakomybė būtų apdrausta. Apdraustosios atsakomybės apimtis, draudimo nuostatos ir sąlygos yra nustatomos remiantis šiomis priemonėmis.“

5 Antrosios direktyvos 1 straipsnio 4 dalyje buvo nustatyta:

„Kiekviena valstybė narė įsteigia arba įgalioja instituciją, kurios užduotis būtų atlyginti, bent jau pagal privalomojo draudimo ribas, žalą, padarytą turtui arba asmeniui nenustatyta transporto priemone arba tokia transporto priemone, kurios atžvilgiu neįvykdyta šio straipsnio 1 dalyje nustatyta pareiga apdrausti. <...>“

6 Trečiosios direktyvos 1 straipsnio pirmoje pastraipoje buvo numatyta:

„<...> [Pirmosios direktyvos] 3 straipsnio 1 dalyje minimas draudimas apima atsakomybę dėl visiems keleiviams, išskyrus vairuotoją, padarytos žalos dėl transporto priemonės naudojimo.“

7 2007 m. balandžio 19 d. Teisingumo Teismas priėmė Sprendimą *Farrell* (C-356/05, EU:C:2007:229), jame nurodė, kad Trečiosios direktyvos 1 straipsnis aiškintinas kaip draudžiantis tokius nacionalinės teisės aktus, kaip pagrindinėje byloje nagrinėti Airijos teisės aktai, pagal kuriuos transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomasis draudimas neapima atsakomybės už asmenų, keliaujančių motorinės transporto priemonės dalyje, kuri neskirta keleiviams ir kurioje jiems nėra įrengta sėdimų vietų, sužalojimą, ir kad ši nuostata atitinka visas tiesioginio veikimo sąlygas, todėl suteikia privatiems asmenims teisių, kuriomis jie gali tiesiogiai remtis nacionaliniuose teismuose. Tačiau Teisingumo Teismas manė, kad nacionalinis teismas turi patikrinti, ar šia nuostata galima remtis prieš tokią instituciją, apie kurią buvo kalbama byloje, kurioje priimtas šis sprendimas.

8 2017 m. spalio 10 d. Sprendime *Farrell* (C-413/15, EU:C:2017:745), Teisingumo Teismas iš esmės nusprendė, kad privatus asmenys gali prieš organizaciją, kuriai Airija pavedė vykdyti Antrosios direktyvos 1 straipsnio 4 dalyje nurodytą su viešuoju interesu susijusią užduotį ir kuriai šiuo tikslu pagal įstatymą suteikti specialieji įgaliojimai, viršijantys įgaliojimus, suteikiamus pagal privačių asmenų tarpusavio santykiams taikomas teisės normas, remtis Trečiosios direktyvos 1 straipsnio pirma pastraipa.

Airijos teisė

9 Klostantis pagrindinės bylos faktinėms aplinkybėms galiojusios redakcijos *Road Traffic Act 1961* (1961 m. Kelių eismo įstatymas, toliau – 1961 m. įstatymas) 56 straipsnio 1 dalyje buvo numatyta, kad transporto priemonės valdytojas negali vairuoti savaeigės transporto priemonės viešajame kelyje, neturėdamas patvirtinto ir galiojančio draudimo liudijimo, apimančio atsakomybę už neatsargų transporto priemonės naudojimą, dėl kurio kyla pareiga atlyginti žalą bet kuriam asmeniui, išskyrus asmenį, kuriam taikoma išimtis.

10 Šio įstatymo 56 straipsnio 3 dalyje buvo nustatyta, kad transporto priemonės naudojimas nesilaikant minėto 56 straipsnio 1 dalyje numatyto draudimo laikomas nusikalstama veika.

- 11 Minėto įstatymo 65 straipsnio 1 dalies a punkte buvo nurodyta, kad „asmeniu, kuriam taikoma išimtis“, kaip tai suprantama pagal to paties įstatymo 56 straipsnio 1 dalį, laikomas:

„Bet kuris asmuo, prašantis atlyginti žalą, atsiradusią dėl kūno sužalojimų, patirtų jam būnant savaeigėje transporto priemonėje (arba jos velkamoje transporto priemonėje), su kuria susijęs nagrinėjamas dokumentas, išskyrus ministro potvarkiais šiai daliai nustatytos klasės savaeigės transporto priemonės arba velkamas transporto priemonės, arba transporto priemonės, sudarančias transporto priemonių junginį, jeigu tokiuose potvarkiuose nenumatyta privalomojo draudimo, susijusio su civiline atsakomybe keleiviams, esantiems:

- i) bet kurioje savaeigės transporto priemonės dalyje, išskyrus dideles viešosios paskirties transporto priemonės, nebent ši transporto priemonės dalis skirta keleiviams ir joje yra jiems įrengtos sėdimosios vietos; arba
- ii) sėdintiems prikabintame namelyje, prijungtame prie savaeigės transporto priemonės, kai toks transporto priemonių junginys juda viešoje vietoje.“
- 12 Klostantis pagrindinės bylos faktinėms aplinkybėms galiojusios redakcijos *Road Traffic (Compulsory Insurance) Regulations 1962* (1962 m. Ministro potvarkis dėl transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo, toliau – 1962 m. ministro potvarkis) 6 straipsnyje buvo nustatyta:

„Dėl [1961 m. įstatymo 65 straipsnio 1 dalies a punkto] taikymo nurodomos šios transporto priemonės:

- a) visos transporto priemonės, išskyrus motociklus, kuriose numatytos ir įrengtos keleiviams skirtos sėdimosios vietos.

<...>“

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

- 13 1999 m. birželio 19 d. D. Smith buvo labai sunkiai sužalotas, kai furgonas, kurio galinėje dalyje jis važiavo kaip keleivis, susidūrė su kita transporto priemone, taip pat važiavusia viešuoju keliu netoli Tullyallen gyvenvietės (Airija). Per įvykį furgoną vairavo Patrick Meade, o furgono savininkas buvo Philip Meade. Furgone nebuvo įrengta stacionarių sėdimų vietų keleiviams, vežamiems šios transporto priemonės galinėje dalyje.
- 14 Transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo, kuriuo Philip Meade buvo apsidraudęs bendrovėje FBD, liudijimas per įvykį galiojo ir buvo patvirtintas pagal taikytinus Airijos teisės aktus. Jame yra nuostata, kurioje numatyta, kad draudimas taikomas tik keleiviui, važiuojančiam stacionarioje sėdimose vietose transporto priemonės priekinėje dalyje, taigi, jis netaikomas furgono galinėje dalyje vežamiems keleiviams.
- 15 D. Smith iškėlė P. ir Ph. Meade bylą *High Court* (Aukštasis teismas, Airija) dėl neatsargumo ir kaltės. Šalims sutikus, šis teismas įtraukė į šią bylą FBD, *Ireland* ir *Attorney General* kaip atsakovus.
- 16 Gavusi pranešimą apie D. Smith reikalavimus, 2001 m. rugpjūčio 13 d. raštu FBD atsisakė pervesti Philip Meade draudimo išmoką, susijusią su D. Smith patirtu sužalojimu. Ši draudimo bendrovė rėmėsi draudimo liudijimo nuostata dėl draudimo netaikymo ir teigė, kad šis liudijimas neapima atsakomybės už asmenų, kaip keleiviai vežamų transporto priemonės dalyje, kuri jiems neskirta ir kurioje jiems nėra įrengta sėdimų vietų, sužalojimą.

- 17 2009 m. vasario 5 d. sprendime *High Court* (Aukštasis teismas) nurodė, kad, vadovaujantis Teisingumo Teismo jurisprudencija, visų pirma 1990 m. lapkričio 13 d. Sprendimu *Marleasing* (C-106/89, EU:C:1990:395), pareiga aiškinti nacionalinę teisę laikantis Sąjungos teisės nagrinėjamu atveju reiškia, kad nereikia atsižvelgti į 1961 m. įstatymo 65 straipsnyje įtvirtintą išimtį dėl draudimo taikymo, kiek tai susiję su asmenų, keliaujančių motorinės transporto priemonės dalyje, kuri neskirta keleiviams ir kurioje jiems nėra įrengta sėdimų vietų, sužalojimu. Šiuo sprendimu ir 2010 m. sausio 18 d. nutartimi *High Court* (Aukštasis teismas), be kita ko, pripažino, kad į Ph. Meade pasirašytą draudimo sutartį įtraukta nuostata dėl draudimo netaikymo negalioja.
- 18 2009 m. vasario 10 d. *High Court* (Aukštasis teismas) oficialiai patvirtino taikos sutartį, kurią FBD ir D. Smith sudarė, kai buvo priimtas 2009 m. vasario 5 d. sprendimas. Pagal šią sutartį FBD išmokėjo D. Smith 3 mln. EUR sumą. Dėl šios išmokos FBD turi subrogacijos teisę.
- 19 Bylos, kurios šalys yra P. ir Ph. Meade, *Ireland* ir *Attorney General*, nagrinėjimas buvo atidėtas.
- 20 FBD apskundė *High Court* (Aukštasis teismas) sprendimą ir nutartį *Court of Appeal* (Apeliacinis teismas, Airija) ir nurodė, kad *High Court* klaidingai taikė 1990 m. lapkričio 13 d. Sprendime *Marleasing* (C-106/89, EU:C:1990:395) suformuotą jurisprudenciją ir kad minėtais sprendimu ir nutartimi pripažįstamas Trečiosios direktyvos tam tikras horizontalus veikimas, nes FBD yra privatus asmuo. Be to, ši draudimo bendrovė patikslino, kad jeigu jos apeliacinis skundas būtų patenkintas, ji siektų susigrąžinti iš Airijos valstybės sumą, kurią išmokėjo D. Smith.
- 21 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad tuo metu, kai klostėsi pagrindinės bylos faktinės aplinkybės, furgone vežami asmenys, kuriems neįrengtos stacionarios sėdimos vietos, buvo „asmenys, kuriems taikoma išimtis“, kaip tai suprantama tiek pagal 1961 m. įstatymo 65 straipsnio 1 dalies a punkto i papunktį, tiek pagal 1962 m. ministro potvarkį, ir pagal Airijos teisę nebuvo teisinės pareigos juos apdrausti. Be to, šis teismas patikslina, kad transporto priemonių valdytojai, kurie turėjo patvirtintą draudimo liudijimą, nepadarė nusikalstamos veikos vairuodami transporto priemonę, neapdraudę asmenų, vežamų tokios transporto priemonės galinėje dalyje, kurioje nebuvo stacionarių sėdimų vietų.
- 22 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat nurodo, kad pagrindinėje byloje, kitaip nei byloje, kurioje priimtas 2007 m. balandžio 19 d. Sprendimas *Farrell* (C-356/05, EU:C:2007:229), draudikas, t. y. FBD, yra privati įstaiga.
- 23 Minėto teismo teigimu, 1961 m. įstatymo 65 straipsnio 1 dalies a punkte ir 1962 m. ministro potvarkio 6 straipsnyje aiškiai be jokių dviprasmybių nurodyta, kad privalomojo motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo apsauga netaikoma tokiais atvejais, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kai keleivis važiuoja savaeigės transporto priemonės dalyje, kurioje neįrengtos stacionarios sėdimosios vietos. Šios nuostatos atspindi apgalvotą teisėkūros politikos pasirinkimą ir akivaizdu, kad neatsirado dėl nacionalinės teisės aktų leidėjo klaidos.
- 24 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad dėl to šių nuostatų neįmanoma aiškinti taip, kad jos suderinamos su Trečiosios direktyvos nuostatomis, nes jų aiškinimas, nepaisant aiškios formuluotės, reikštų aiškinimą *contra legem*.
- 25 Tokiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kelia klausimą, kokios pareigos pagal Sąjungos teisę tenka nacionaliniam teismui, į kurį kreiptasi dėl privačių asmenų ginčo, kai taikytinos nacionalinės teisės nuostatos akivaizdžiai nesuderinamos su direktyvos nuostatomis, kurios tenkina visas sąlygas, kad būtų tiesiogiai veikiančios, ir kai tokių nacionalinės teisės nuostatų neįmanoma aiškinti taip, kad jos būtų suderinamos su šia direktyva.

- 26 Šiuo klausimu minėtas teismas mano, kad iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos, visų pirma iš 2016 m. balandžio 19 d. Sprendimo *DI* (C-441/14, EU:C:2016:278), matyti, kad, esant tokiai situacijai, nacionalinis teismas privalo netaikyti nacionalinės teisės nuostatų.
- 27 Taigi, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad neturi taikyti 1961 m. įstatymo 65 straipsnio 1 dalies a punkto ir 1962 m. ministro potvarkio 6 straipsnio, nes šiose nuostatose numatyta, kad draudimas netaikomas motorinės transporto priemonės keleiviams, kurie važiuoja sėdėdami ne stacionarioje sėdimosioje vietoje.
- 28 Šių tekstų netaikymas turėtų poveikį atgaline data. Tai reikštų, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamas draudimo liudijimas nebeturėtų būti laikomas „patvirtintu liudijimu“, kaip tai suprantama pagal 1961 m. įstatymo 56 straipsnio 1 dalį. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo teigimu, pagrindinėje byloje minimi transporto priemonės vairuotojas ir savininkas šiomis sąlygomis būtų teoriškai padarę nusikalstamą veiką; pirmasis – dėl šios transporto priemonės vairavimo viešajame kelyje neturint patvirtinto draudimo liudijimo, o antrasis – dėl to, kad leido vairuoti šią transporto priemonę neapdraudus jos pagal tokį liudijimą.
- 29 Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad jei pati nuostata dėl draudimo netaikymo motorinės transporto priemonės keleiviams, kurie važiuoja sėdėdami ne stacionarioje sėdimosioje vietoje, būtų išbraukta iš pagrindinėje byloje nagrinėjamo draudimo liudijimo tuo pagrindu, kad ji nesuderinama su Sąjungos teise, šis liudijimas automatiškai vėl būtų laikomas patvirtintu liudijimu, kaip tai suprantama pagal 1961 m. įstatymo 56 straipsnio 1 dalį, ir neliktų P. ir Ph. Meade baudžiamosios atsakomybės klausimo. Šiomis aplinkybėmis minėtas teismas kelia klausimą, ar iš 1996 m. kovo 28 d. Sprendimo *Ruiz Bernáldez* (C-129/94, EU:C:1996:143), 2005 m. birželio 30 d. Sprendimo *Candolin ir kt.* (C-537/03, EU:C:2005:417) ir iš 2016 m. balandžio 19 d. Sprendimo *DI* (C-441/14, EU:C:2016:278) neišplaukia, kad pati ši nuostata turi būti išbraukta dėl nesuderinamumo su Sąjungos teise.
- 30 Vis dėlto kyla klausimas, ar netaikant tokios nuostatos dėl draudimo netaikymo tai iš esmės nereiškia, kad pripažįstamas Trečiosios direktyvos 1 straipsnio tam tikras tiesioginis horizontalus veikimas.
- 31 Galiausiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pabrėžia, kad klausimas, ar jis turi netaikyti pagrindinėje byloje nagrinėjamame draudimo liudijime įtvirtintos nuostatos dėl draudimo netaikymo, neprarado aktualumo FBD ir D. Smith pasiekus draugišką susitarimą. Minėto teismo teigimu, jei nagrinėjamu atveju jis privalėtų netaikyti šios nuostatos, iš to reikėtų daryti išvadą, kad D. Smith teisingai iškėlė bylą P. ir Ph. Meade ir kad FBD privalėjo jiems suteikti išmokas. Minėtas teismas mano, kad jei vis dėlto ši nuostata neturėtų būti netaikoma, FBD turėtų teisę reikalauti, kad Airijos valstybė grąžintų sumą, kurią ji sumokėjo D. Smith, atsižvelgusi į draugišką susitarimą.
- 32 Šiomis aplinkybėmis *Court of Appeal* (Apeliacinis teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar tuo atveju, kai:

- a) atitinkamose nacionalinės teisės nuostatose numatyta, kad privalomojo motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo apsauga netaikoma asmenims, kuriems savaeigėje transporto priemonėje neįrengtos stacionarios sėdimosios vietos;
- b) atitinkamame draudimo liudijime numatyta, kad draudimo apsauga taikoma tik keleiviams, kurie keliauja sėdėdami stacionariose sėdimosiose vietose, ir per eismo įvykį šis liudijimas pagal tas nacionalinės teisės nuostatas faktiškai buvo patvirtintas draudimo liudijimas;

- c) ankstesniu Teisingumo Teismo sprendimu (2007 m. balandžio 19 d. Sprendimas *Farrell*, C-356/05, EU:C:2007:229) jau pripažinta, kad nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos, kuriose numatyta, jog nagrinėjamais atvejais draudimo apsauga netaikoma, prieštarauja Sąjungos teisei, todėl jos neturi būti taikomos; ir
- d) atsižvelgiant į nacionalinės teisės nuostatų tekstą, jų negalima aiškinti taip, kad jos atitiktų Sąjungos teisės reikalavimus;

byloje tarp privačių šalių ir privačios draudimo bendrovės dėl 1999 m. įvykusio eismo įvykio, per kurį buvo sunkiai sužalotas keleivis, kuris keliavo sėdėdamas ne stacionarioje sėdimose vietoje, jeigu šalių sutikimu nacionalinis teismas įtraukė privačią draudimo bendrovę ir valstybę į šią bylą kaip atsakoves, nacionalinis teismas, kai netaiko svarbių nacionalinės teisės nuostatų, taip pat privalo netaikyti transporto priemonės draudimo liudijime įtvirtintos nuostatos dėl draudimo netaikymo arba kitaip užkirsti kelią draudikui remtis nuostata dėl draudimo netaikymo, numatyta tuo metu galiojusiam draudimo liudijime, kad sužalotas nukentėjęsysis pagal tą liudijimą būtų galėjęs gauti žalos atlyginimą tiesiogiai iš draudimo bendrovės? Arba subsidiariai – ar toks rezultatas iš esmės reikštų tam tikrą direktyvos tiesioginį horizontalų poveikį privačiai šaliai, kuris draudžiamas pagal Sąjungos teisę?“

- 33 2017 m. rugsėjo 14 d. Teisingumo Teismo kanceliarija gavo raštą, kuriuo Airija, vadovaudamasi Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 16 straipsnio trečia pastraipa, paprašė Teisingumo Teismo posėdžiauti didžiosios kolegijos sudėties.

Dėl prejudicinio klausimo

- 34 Pirmiausia reikia priminti, kad, remiantis suformuota jurisprudencija, vykstant SESV 267 straipsnyje įtvirtintai nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo bendradarbiavimo procedūrai, pastarasis nacionaliniam teismui turi pateikti naudingą atsakymą, kuris leistų išnagrinėti jam pateiktą bylą. Tokiu atveju Teisingumo Teismui gali tekti performuluoti jam pateiktus klausimus. Be to, Teisingumo Teismui gali tekti atsižvelgti į Sąjungos teisės normas, kurių nacionalinis teismas nebuvo nurodęs savo klausime (2016 m. spalio 13 d. Sprendimo *M. ir S.*, C-303/15, EU:C:2016:771, 16 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija ir 2018 m. gegužės 31 d. Sprendimo *Zheng*, C-190/17, EU:C:2018:357, 27 punktą).
- 35 Šiuo klausimu pažymėtina, kad iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, jog prejudicinis klausimas pagrįstas prielaida, kad pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją, ypač 2016 m. balandžio 19 d. Sprendimą *DI* (C-441/14, EU:C:2016:278), prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pagrindinėje byloje turi netaikyti 1961 m. įstatymo 65 straipsnio 1 dalies a punkto ir 1962 m. ministro potvarkio 6 straipsnio, nes, pirma, 2007 m. balandžio 19 d. Sprendime *Farrell* (C-356/05, EU:C:2007:229) Teisingumo Teismas nurodė, kad šios nuostatos prieštarauja Trečiosios direktyvos 1 straipsniui, kuris atitinka visas tiesioginio veikimo sąlygas, ir, antra, šių nuostatų neįmanoma aiškinti taip, kad jos atitiktų minėtos direktyvos nuostatas; priešingu atveju jos būtų aiškinamos *contra legem*.
- 36 Siekiant prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikti naudingą atsakymą, reikia išnagrinėti, ar Sąjungos teisė, visų pirma SESV 288 straipsnis, turi būti aiškinama taip, kad nacionalinis teismas, į kurį kreiptasi dėl privačių asmenų ginčo ir kuris negali pateikti tokio savo nacionalinės teisės nuostatų aiškinimo, kuris atitiktų direktyvą, turi netaikyti savo nacionalinės teisės nuostatų ir sutarties sąlygas, kurios prieštarauja šios direktyvos nuostatoms, tenkinančioms visas sąlygas, kad būtų tiesiogiai veikiančios.
- 37 Šiomis aplinkybėmis reikia priminti, kad pagal suformuotą jurisprudenciją, pagal kurią tuo atveju, kai nacionaliniai teismai turi išnagrinėti privačių asmenų ginčą ir paaiškėja, kad nagrinėjama nacionalinės teisės nuostata prieštarauja Sąjungos teisei, jie turi užtikrinti privačių asmenų teisinę apsaugą,

pastariesiems suteiktą pagal Sąjungos teisės nuostatas, ir visišką šių nuostatų veikimą (šiuo klausimu žr. 2004 m. spalio 5 d. Sprendimo *Pfeiffer ir kt.*, C-397/01–C-403/01, EU:C:2004:584, 111 punktą; 2010 m. sausio 19 d. Sprendimo *Küçükdeveci*, C-555/07, EU:C:2010:21, 45 punktą ir 2016 m. balandžio 19 d. Sprendimo *DI*, C-441/14, EU:C:2016:278, 29 punktą).

- 38 Teisingumo Teismas yra ne kartą nusprendęs, kad valstybėms narėms pagal direktyvą kylanti pareiga pasiekti joje numatytą rezultatą ir įpareigojimas imtis visų bendrų ar specialių priemonių, kad būtų užtikrintas šios pareigos įvykdymas, taikomos visoms valstybių narių valdžios institucijoms, įskaitant teismus pagal jų kompetenciją (šiuo klausimu žr., be kita ko, 1984 m. balandžio 10 d. Sprendimo *von Colson ir Kamann*, 14/83, EU:C:1984:153, 26 punktą; 2010 m. sausio 19 d. Sprendimo *Küçükdeveci*, C-555/07, EU:C:2010:21, 47 punktą ir 2016 m. balandžio 19 d. Sprendimo *DI*, C-441/14, EU:C:2016:278, 30 punktą).
- 39 Iš to matyti, kad taikydami nacionalinę teisę nacionaliniai teismai turi ją aiškinti atsižvelgdami į šios teisės normų visumą ir taikyti joje pripažintus aiškinimo metodus taip, kad ši teisė būtų išaiškinta kuo labiau atsižvelgiant į atitinkamos direktyvos tekstą ir į jos tikslą, kad būtų pasiektas joje numatytas rezultatas ir taip būtų laikomasi SESV 288 straipsnio trečios pastraipos (žr., be kita ko, 2004 m. spalio 5 d. Sprendimo *Pfeiffer ir kt.*, C-397/01–C-403/01, EU:C:2004:584, 113 ir 114 punktus; 2010 m. sausio 19 d. Sprendimo *Küçükdeveci*, C-555/07, EU:C:2010:21, 48 punktą ir 2016 m. balandžio 19 d. Sprendimo *DI*, C-441/14, EU:C:2016:278, 31 punktą).
- 40 Vis dėlto Teisingumo Teismas pažymėjo, kad principui, pagal kurį nacionalinės teisės aiškinimas turi atitikti Sąjungos teisę, taikomi tam tikri apribojimai. Pavyzdžiui, nacionalinio teismo pareiga aiškinant ir taikant ginčui svarbias nacionalinės teisės normas atsižvelgti į Sąjungos teisę apribota bendraisiais teisės principais ir ja negalima grįsti nacionalinės teisės aiškinimo *contra legem* (šiuo klausimu žr. 2012 m. sausio 24 d. Sprendimo *Dominguez*, C-282/10, EU:C:2012:33, 25 punktą; 2014 m. sausio 15 d. Sprendimo *Association de médiation sociale*, C-176/12, EU:C:2014:2, 39 punktą ir 2016 m. balandžio 19 d. Sprendimo *DI*, C-441/14, EU:C:2016:278, 32 punktą).
- 41 Šiuo aspektu reikia priminti, kad iš tiesų klausimas, ar nacionalinės teisės nuostata, kiek ji prieštarauja Sąjungos teisei, turi būti netaikoma, kyla tik tuomet, jei šios nuostatos negalima aiškinti taip, kad ji atitiktų Sąjungos teisę (2012 m. sausio 24 d. Sprendimo *Dominguez*, C-282/10, EU:C:2012:33, 23 punktas ir 2013 m. spalio 10 d. Sprendimo *Spedition Welter*, C-306/12, EU:C:2013:650, 28 punktas).
- 42 Vis dėlto Teisingumo Teismas taip pat nuolat konstatuoja, kad direktyva pati savaime negali sukurti pareigų privačiam asmeniui, dėl to ja iš esmės negalima remtis prieš tą asmenį (žr., be kita ko, 1986 m. vasario 26 d. Sprendimo *Marshall*, 152/84, EU:C:1986:84, 48 punktą; 1994 m. liepos 14 d. Sprendimo *Faccini Dori*, C-91/92, EU:C:1994:292, 20 punktą ir 2004 m. spalio 5 d. Sprendimo *Pfeiffer ir kt.*, C-397/01–C-403/01, EU:C:2004:584, 108 punktą). Iš tiesų išplėsti galimybę remtis neperkeltos ar netinkamai perkeltos direktyvos nuostata į santykių tarp privačių asmenų sritį reikėtų pripažinti, kad Europos Sąjunga turi teisę nustatyti privatiems asmenims nedelsiant įsigaliojančius įpareigojimus, nors tokią kompetenciją ji turi tik tais atvejais, kai yra įgaliota priimti reglamentus (šiuo klausimu žr. 1994 m. liepos 14 d. Sprendimo *Faccini Dori*, C-91/92, EU:C:1994:292, 24 punktą).
- 43 Taigi, net aiški, tiksli ir besąlygiška direktyvos nuostata, kuria siekiama asmenims suteikti teises ar nustatyti pareigas, negali būti taikoma byloje, kuriose šalys yra tik privatūs asmenys (2004 m. spalio 5 d. Sprendimo *Pfeiffer ir kt.*, C-397/01–C-403/01, EU:C:2004:584, 109 punktas; 2012 m. sausio 24 d. Sprendimo *Dominguez*, C-282/10, EU:C:2012:33, 42 punktas ir 2014 m. sausio 15 d. Sprendimo *Association de médiation sociale*, C-176/12, EU:C:2014:2, 36 punktas).
- 44 Teisingumo Teismas aiškiai nurodė, kad direktyva negali būti remiamasi esant privačių asmenų ginčui, siekiant netaikyti šiai direktyvai prieštaraujančių valstybės narės teisės normų (šiuo klausimu žr. 2014 m. vasario 27 d. Sprendimo *OSA*, C-351/12, EU:C:2014:110, 48 punktą).

- 45 Nacionalinis teismas turi netaikyti direktyvai prieštaraujančios nacionalinės teisės nuostatos, tik kai direktyva remiamasi prieš valstybę narę ir jos valdžios įstaigas, įskaitant decentralizuotas institucijas arba organizacijas ir įstaigas, pavaldžias valstybei arba jos kontroliuojamas, arba organizacijas ir įstaigas, kurioms valstybė narė pavedė vykdyti su viešuoju interesu susijusį uždavinį ir kurios šiuo tikslu turi specialius įgaliojimus, kurie viršija įgaliojimus, suteikiamus pagal privačių asmenų tarpusavio santykiams taikomas teisės normas (šiuo klausimu žr. 2012 m. sausio 24 d. Sprendimo *Dominguez*, C-282/10, EU:C:2012:33, 40 ir 41 punktus; 2015 m. birželio 25 d. Sprendimo *Indėlių ir investicijų draudimas ir Nemaniūnas*, C-671/13, EU:C:2015:418, 59 ir 60 punktus ir 2017 m. spalio 10 d. Sprendimo *Farrell*, C-413/15, EU:C:2017:745, 32–42 punktus).
- 46 Kiek tai susiję su 2016 m. balandžio 19 d. Sprendimu *DI* (C-441/14, EU:C:2016:278), į kurią daro nuorodą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, pažymėtina, kad jo 35–37 punktuose Teisingumo Teismas pabrėžė, kad būtent bendruoju nediskriminavimo dėl amžiaus principu, o ne direktyva, kuria šis principas įtvirtintas užimtumo ir profesinėje srityje, t. y. ne 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyva 2000/78/EB, nustatančia vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (OL L 303, 2000, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 79), privatiems asmenims suteikiama teisė, kuria jie gali remtis ir pagal kurią nacionaliniai teismai net nagrinėdami privačių asmenų ginčus įpareigojami netaikyti šiam principui prieštaraujančių nacionalinės teisės nuostatų, kai mano, kad negali užtikrinti direktyvą atitinkančio tokių nuostatų aiškinimo.
- 47 Grįsdamas šį aiškinimą Teisingumo Teismas 2016 m. balandžio 19 d. Sprendimo *DI* (C-441/14, EU:C:2016:278) 22 punkte, be kita ko, nurodė, kad nediskriminavimo dėl amžiaus principas kildinamas iš įvairių tarptautinės teisės dokumentų ir bendrų valstybių narių konstitucinių tradicijų ir kad šis principas, dabar įtvirtintas Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 21 straipsnyje, laikytinas bendruoju Sąjungos teisės principu.
- 48 Vis dėlto pagrindinėje byloje nagrinėjama situacija skiriasi nuo situacijos, nagrinėtos byloje, kurioje priimtas 2016 m. balandžio 19 d. Sprendimas *DI* (C-441/14, EU:C:2016:278), nes, kaip nurodė Nyderlandų vyriausybė ir Europos Komisija, Trečiosios direktyvos 1 straipsnis negali būti laikomas sukonkretinančiu bendrąjį Sąjungos teisės principą.
- 49 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad nacionalinis teismas, į kurią kreiptasi dėl privačių asmenų ginčo ir kuris negali pateikti tokio savo nacionalinės teisės nuostatų aiškinimo, kuris atitiktų direktyvą, remdamasis vien Sąjungos teise neprivalo netaikyti savo nacionalinės teisės nuostatų, kurios prieštarauja šios direktyvos nuostatoms, tenkinančioms visas sąlygas, kad būtų tiesiogiai veikiančios, ir taip išplėsti galimybę remtis neperkeltos ar netinkamai perkeltos direktyvos nuostata į santykių tarp privačių asmenų sritį.
- 50 Šios išvados nepaneigia 1996 m. kovo 28 d. Sprendimas *Ruiz Bernáldez* (C-129/94, EU:C:1996:143) ir 2005 m. birželio 30 d. Sprendimas *Candolin ir kt.* (C-537/03, EU:C:2005:417), į kuriuos daro nuorodą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Šiuose sprendimuose Teisingumo Teismas aiškino taikytas Sąjungos teisės nuostatas, tačiau nenagrinėjo klausimo, ar direktyva galima remtis prieš privatų asmenį.
- 51 Šio sprendimo 49 punkte pateiktos išvados nepaneigia 1996 m. balandžio 30 d. Sprendimas *CIA Security International* (C-194/94, EU:C:1996:172) ir 2000 m. rugsėjo 26 d. Sprendimas *Unilever* (C-443/98, EU:C:2000:496), į kuriuos daro nuorodą Airija.
- 52 Bylose, kuriose priimti minėti sprendimai, nagrinėta ypatinga situacija, t. y. kai nevykdant pagal 1983 m. kovo 28 d. Tarybos direktyvą 83/189/EEB, nustatančią informacijos apie techninius standartus ir reglamentus teikimo tvarką (OL L 109, 1983, p. 8), nustatytų procedūrinių su pranešimu ir priėmimo atidėjimu susijusių įsipareigojimų buvo priimti nacionaliniai techniniai reglamentai.

- 53 Esant tokiai ypatingai situacijai, Teisingumo Teismas iš esmės nusprendė, kad tokie nacionaliniai techniniai reglamentai netaikomi sprendžiant privačių asmenų ginčą, nes pagal Direktyvą 83/189 priimtų išpareigojimų nesilaikymas reiškia „esminį procedūrinį pažeidimą“, kurį atitinkama valstybė narė padarė priimdama tokius reglamentus, ir kad minėta direktyva, kuria privatiems asmenims nesuteikiama teisių ir nenustatoma pareigų, neapibrėžė teisės nuostatos, kuria remdamasis nacionalinis teismas turi išnagrinėti jam pateiktą bylą, materialinio turinio, todėl tokiu atveju jurisprudencija dėl galimybės remtis į nacionalinę teisę neperkelta direktyva sprendžiant privačių asmenų ginčą nebuvimo neturi reikšmės (šiuo klausimu žr. 1996 m. balandžio 30 d. Sprendimo *CIA Security International*, C-194/94, EU:C:1996:172, 48 punktą ir 2000 m. rugsėjo 26 d. Sprendimo *Unilever*, C-443/98, EU:C:2000:496, 44, 50 ir 51 punktus).
- 54 Vis dėlto pagrindinėje byloje nesusiduriama su situacija, nurodyta šio sprendimo pirmesniuose dviejuose punktuose. Iš tiesų Trečiosios direktyvos 1 straipsnyje, kuriame įtvirtinta atitinkamos transporto priemonės valdytojų civilinės atsakomybės draudiko pareiga atlyginti visiems keleiviams, išskyrus vairuotoją, dėl transporto priemonės naudojimo patirtų kūno sužalojimų padarytą žalą, įtvirtintas teisės normos materialinis turinys, todėl jis patenka į jurisprudencijos dėl galimybės remtis į nacionalinę teisę neperkelta ar netinkamai perkelta direktyva sprendžiant privačių asmenų ginčą nebuvimo taikymo sritį.
- 55 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, reikia daryti išvadą, kad pagrindinėje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kuris mano, kad 1961 m. įstatymo 65 straipsnio 1 dalies a punkto ir 1962 m. ministro potvarkio neįmanoma aiškinti taip, kad jie būtų suderinami su Trečiosios direktyvos 1 straipsniu, siekdamas nustatyti, ar D. Smith turėjo teisę reikalauti, kad FBD atlygintų žalą, D. Smith patirtą dėl eismo įvykio, dėl kurio pradėta ši byla, remdamasis tik šia Trečiosios direktyvos nuostata, neprivalo netaikyti šių nacionalinės teisės nuostatų ir pagal jas į Philip Meade sudarytą draudimo sutartį įtrauktos sąlygos dėl draudimo netaikymo ir taip išplėsti galimybę remtis direktyva į santykių tarp privačių asmenų sritį.
- 56 Tai patikslinus reikia priminti, kad, esant situacijai, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, dėl nacionalinės teisės neatitikties Sąjungos teisei nukentėjusioji šalis arba šios šalies teises perėmęs asmuo vis dėlto galėtų remtis jurisprudencija, suformuota 1991 m. lapkričio 19 d. Sprendime *Francovich ir kt.* (C-6/90 ir C-9/90, EU:C:1991:428), tam, kad prireikus gautų patirtos žalos atlyginimą (pagal analogiją žr. 2007 m. balandžio 19 d. Sprendimo *Farrell*, C-356/05, EU:C:2007:229, 43 punktą ir 2012 m. sausio 24 d. Sprendimo *Dominguez*, C-282/10, EU:C:2012:33, 43 punktą).
- 57 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į prejudicinį klausimą reikia atsakyti taip:
- Sąjungos teisė, visų pirma SESV 288 straipsnis, turi būti aiškinama taip, kad nacionalinis teismas, į kurį kreiptasi dėl privačių asmenų ginčo ir kuris negali pateikti tokio savo nacionalinės teisės nuostatų, kurios prieštarauja direktyvos nuostatai, tenkinančiai visas tiesioginio veikimo sąlygas, aiškinimo, kuris atitiktų tokią direktyvos nuostatą, remdamasis vien Sąjungos teise neprivalo netaikyti tokių nacionalinės teisės nuostatų ir jomis remiantis į draudimo sutartį įtrauktos nuostatos, ir
 - esant situacijai, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, dėl nacionalinės teisės neatitikties Sąjungos teisei nukentėjusioji šalis arba šios šalies teises perėmęs asmuo vis dėlto galėtų remtis jurisprudencija, suformuota 1991 m. lapkričio 19 d. Sprendime *Francovich ir kt.* (C-6/90 ir C-9/90, EU:C:1991:428), tam, kad prireikus gautų patirtos žalos atlyginimą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 58 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

Sąjungos teisė, visų pirma SESV 288 straipsnis, turi būti aiškinama taip, kad nacionalinis teismas, į kurį kreiptasi dėl privačių asmenų ginčo ir kuris negali pateikti tokio savo nacionalinės teisės nuostatų, kurios prieštarauja direktyvos nuostatai, tenkinančiai visas tiesioginio veikimo sąlygas, aiškinimo, kuris atitiktų tokią direktyvos nuostatą, remdamasis vien Sąjungos teise neprivalo netaikyti tokių nacionalinės teisės nuostatų ir jomis remiantis į draudimo sutartį įtrauktos nuostatos.

Esant situacijai, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, dėl nacionalinės teisės neatitikties Sąjungos teisei nukentėjusioji šalis arba šios šalies teises perėmęs asmuo vis dėlto galėtų remtis jurisprudencija, suformuota 1991 m. lapkričio 19 d. Sprendime *Francovich ir kt.* (C-6/90 ir C-9/90, EU:C:1991:428), tam, kad prireikus gautų patirtos žalos atlyginimą.

Parašai.